

Klassieke Olympiaden 2021-2022

Volwassenen Grieks

Vooraf aan de deelnemers

- Een winnende vertaling voldoet aan een aantal voorwaarden. Eerst en vooral moet de brontekst uiteraard correct geïnterpreteerd zijn, waardoor we een juiste inhoud lezen. Daarnaast is de doeltekst ook een aangenaam leesbare en meeslepende tekst, waarbij de sfeer van het origineel bewaard blijft. Zorgvuldige woordkeuze en doordachte zinsbouw dragen bij tot een literair waardevolle Nederlandse tekst.
- Let op: bewerkingen en creatieve eigen versies van het verhaal worden uitgesloten. In een Nederlandse vertaling wordt met alle elementen van de originele tekst iets gedaan, en staan in principe geen toegevoegde elementen, anders dan vanuit de noodzaak van het Nederlandse taaleigen. Aangezien het voor Grieks dit jaar om een passage uit een toneeltekst gaat, maken we graag een uitzondering voor eventuele – gefundeerde – regieaanwijzingen. De jury verwacht een speelbare toneeltekst zonder de dichtelijke vorm van het origineel te verwaarlozen.
- U kunt uw vertaling vóór 14 januari 2022 sturen naar klassiekeolympiaden@gmail.com. Wilt u bij het inzenden vermelden of u classicus/classica (in opleiding) bent of niet en van welke vereniging (NKV, VCN, VVG) u eventueel lid bent?

Veel succes!

Inleiding

Als één van de beroemdste auteurs uit de Oudheid behoeft Sophocles weinig introductie. Zijn zeven bewaarde theaterstukken zijn vaak gelezen, bewerkt, opgevoerd en vertaald. Op een bepaalde manier maakt dit de uitdaging voor deze wedstrijd extra groot: er zijn heel wat versies om mee te concurreren.

De Ajax is misschien niet Sophocles' meest bejubelde tragedie, maar de donkere sfeer waarmee de waanzin, vernedering en zelfmoord wordt beschreven, is fascinerend.

We bevinden ons in Ajax' kamp tijdens de Trojaanse oorlog. Ajax is woedend omdat de Grieken via stemming Achilles' wapens toekenden aan Odysseus. Wanneer hij Agamemnon en Menelaüs wil gaan vermoorden, houdt Athena hem tegen met een 'vlaag van waanzin.' Buiten zichzelf en geleid door waanbeelden, richtte Ajax een slachting aan bij de schapen en de herders van het leger.

Bij de start van het stuk is hij nog steeds niet volledig bij zinnen, maar hij beseft wel dat hij niet de juiste slachtoffers maakte en schaamt zich diep. Hij besluit dat hij met deze schaamte niet verder kan leven en wil zichzelf van het leven beroven. Zijn buitgemaakte slavin en echtgenote, Tecmessa, probeert hem van dit plan af te brengen, maar krijgt geen gehoor. Hij eist dat ze hun zoon tot bij hem brengt zodat hij van hem afscheid kan nemen.

De afscheidswwoorden tot zijn zoon vormen het te vertalen fragment. We bevinden ons in het tweede deel van het eerste episdion.

Deze scène doet de ervaren classicus/classica meteen herinneren aan Hectors interactie met Astyanax in de Ilias. Maar zo zacht en warm als de heroïsche Hector tot zijn zoon sprak, zo hard en koel stelt de koppige Ajax zich hier op. Dat hij zal sterven, staat vast.

De exacte leeftijd van Eurysaces in dit fragment is moeilijk te bepalen. Hij kan niet ouder zijn dan negen jaar, aangezien het stuk zich afspeelt in het tiende jaar van de Trojaanse oorlog. De openingswoorden van dit fragment suggereren ook een kleiner kind van maximum zes jaar.

Naast enkele fijne, gnomische boutades biedt dit fragment ook een extra vertaaluitdaging wanneer Ajax naar de betekenis van zijn zoons naam verwijst.

Graag geven we nog een laatste tip mee: lees de bestaande Nederlandse vertalingen pas nadat jij jouw versie hebt afgewerkt. Zo blijf je bij je eigen taal, je eigen versie en opvattingen.

Tekst

ΑΙΑΣ

- 545 Αἶρ' αὐτόν, αἶρε δεῦρο· ταρβήσει γὰρ οὐ,
546 νεοσφαγῆ τουτόν γε προσλεύσσω φόνον,
547 εἶπερ δικαίως ἔστ' ἐμὸς τὰ πατρόθεν.
548 Ἄλλ' αὐτίκ' ὠμοῖς αὐτόν ἐν νόμοις πατρὸς
549 δεῖ πωλοδαμνεῖν κάξομοιοῦσθαι φύσιν.
- 550 Ἦ παῖ, γένοιο πατρὸς εὐτυχέστερος,
551 τὰ δ' ἄλλ' ὅμοιος· καὶ γένοι' ἂν οὐ κακός.
552 Καίτοι σε καὶ νῦν τοῦτό γε ζηλοῦν ἔχω,
553 ὀθούνεκ' οὐδὲν τῶνδ' ἐπαισθάνη κακῶν.
554 Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἥδιστος βίος,
555 ἔως τὸ χαίρειν καὶ τὸ λυπεῖσθαι μάθης.
556 Ὅταν δ' ἴκη πρὸς τοῦτο, δεῖ σ' ὅπως πατρὸς
557 δείξεις ἐν ἐχθροῖς, οἶος ἐξ οἴου 'τράφης.
558 Τέως δὲ κούφοις πνεύμασιν βόσκου, νέαν
559 ψυχὴν ἀτάλλων, μητρὶ τῆδε χαρμονήν.
560 Οὔτοι σ' Ἀχαιῶν, οἶδα, μή τις ὑβρίση
561 στυгнаῖσι λώβαις, οὐδὲ χωρὶς ὄντ' ἐμοῦ.
562 Τοῖον πυλωρὸν φύλακα Τεῦκρον ἀμφί σοι
563 λείψω τροφῆς ἄοκνον ἔμπα, κεῖ τανῦν
564 τηλωπὸς οἰχνεῖ, δυσμενῶν θήραν ἔχων.
- 565 Ἄλλ', ἄνδρες ἀσπιστῆρες, ἐνάλιος λεώς,
566 ὑμῖν τε κοινήν τήνδ' ἐπισκίπτω χάριν,
567 κείνω τ' ἐμὴν ἀγγείλατ' ἐντολήν, ὅπως
568 τὸν παῖδα τόνδε πρὸς δόμους ἐμοῦς ἄγων
569 Τελαμῶνι δείξει μητρὶ τ', Ἐριβοία λέγω,

570 ὡς σφιν γένηται γηροβοσκὸς εἰσαεῖ,
 572 καὶ τὰμὰ τεύχη μήτ' ἀγωνάρχαι τινὲς
 573 θήσους' Ἀχαιοῖς μήθ' ὁ λυμεῶν ἐμός.
 574 Ἄλλ' αὐτό μοι σύ, παῖ, λαβὼν τοῦπώνυμον,
 575 Εὐρύσακες, ἴσχε διὰ πολυρράφου στρέφων
 576 πόρπακος, ἐπτάβοιον ἄρρηκτον σάκος·
 577 τὰ δ' ἄλλα τεύχη κοίν' ἐμοὶ τεθάπεται.

578 Ἄλλ' ὡς τάχος τὸν παῖδα τόνδ' ἤδη δέχου
 579 καὶ δῶμα πάκτου, μηδ' ἐπισκῆνους γόους
 580 δάκρυε. κάρτα τοι φιλοίκτιστον γυνή.
 581 Πύκαζε θᾶσσον. οὐ πρὸς ἰατροῦ σοφοῦ
 582 θρηνεῖν ἐπφδὰς πρὸς τομῶντι πῆματι.

Sophocles, Ajax 545-582

Aantekeningen

- r. 549 πωλοδαμνεῖν *Een woord dat een bepaalde brutaliteit en dominantie in zich draagt. Contrasterend met de zorgzame Hector die hoopt dat zijn zoon beter wordt dan hem, zien we hier een harde Ajax die wenst dat zijn zoon hetzelfde wordt.*
- r. 554 φρονέω *begrijpen*
- r. 556 δεῖ *hier niet gevolgd door een A.c.I., maar door een finale zin waardoor er meer nadruk komt op het bevel.*
- r. 557 οἶος ἐξ οἴου *traductio dat de nadruk legt op de erfelijkheid van kwaliteiten. Ajax wil dat Eurysaces zich als een goede zoon verzet tegen Ajax' vijanden.*
- r. 559 ἀτάλλω *hier transitief gebruikt met ψυχῆν, maar de associatie met de intransitieve betekenis "zorgeloos jong zijn" is niet onbelangrijk.*
- r. 559 μητρὶ τῆδε χαρμονήν *in tegenstelling tot de toon in de rest van dit fragment, kan Ajax zich blijkbaar wel even inleven in de emoties van Tecmessa.*

r. 560	οἶδα	<i>opvallende tussenlating bij iets waarover Ajax nochtans met weinig zekerheid kan spreken.</i>
r. 562	Τεῦκρον	<i>na de dood van Ajax zal Teucer, zijn halfbroer, in dit stuk het lijk van Ajax beschermen. Hij wil ervoor zorgen dat hij goed begraven wordt, ook al zijn Menelaüs en Agamemnon daar tegen. Het is Odysseus die uiteindelijk Agamemnon zal overreden om de begrafenis toe te laten. De schrik die Teucer in dit stuk uit dat hun vader, koning Telamon van Salamis, hem de dood van Ajax zal verwijten wordt bewaarheid. Hij wordt ontferd en verbannen uit Salamis.</i>
r. 565	ἐνάλιος λεώς	<i>ook al staat dit bij een vocativus, er wordt toch een nominativus gebruikt, omdat λεώς geen specifieke vocativusvorm heeft.</i>
r. 569	Ἐριβοία	<i>Eriboea; alternatieve naam voor Periboea, vrouw van Telamon</i>
r. 571		<i>De versregel [μέχρις οὗ μυχούς κίχῳσι τοῦ κάτω θεοῦ] wordt in de meeste tekstitgaven weggelaten. We verwijderen die hier dan ook uit de vertaalopgave.</i>
r. 572	τίθημι	<i>prijzen, uitstellen</i>
r. 575	Εὐρύσακες	<i>Sophocles schreef een tragedie met de titel Eurysaces waarvan slechts één klein fragment is overgeleverd. Misschien ging dit stuk over hoe Eurysaces de heerser werd van Salamis.</i>
r. 576	πόρπαξ, πόρπακος	<i>De πόρπαξ is de metalen band op een hoplietenschild, de soldaat schoof zijn linkerarm tot aan de elleboog erdoor tot hij de ἀντιλαβή, een lederen handvat, vasthad. Het kon losgemaakt worden als de soldaat het schild niet gebruikte. In dit fragment wordt gesteld dat de πόρπαξ van leer is – zo wordt πολυρράφου het best geïnterpreteerd. Dat die band zelf van leer is, lijkt erg onwaarschijnlijk. Vermoedelijk gaat het om een extra ornament op de band of het schild zelf. hier bij een imperat.: meteen</i>
r. 581	θαῖσσον	